

Toelichting op de balans per 31 december 2019

Provincie Noord-Brabant

Aansluiting met de balans per 31 december 2018

ACTIVA

Dit betreft:

- Vaste activa
- Vlottende activa

Vaste activa

Dit betreft

- Immateriële vaste activa
- Materiële vaste activa
- Financiële vaste activa

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs c.q. de vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

	Bedragen in €
	Boekwaarde
	per 31 dec 18
	per 31 dec 19
Betaalde agio obligaties	29.713.876
Vermeerderingen	3.821.745
Verminderingen a.g.v. aankoop	-21.245.604
Afschrijving in 2019	-5.988.532
Boekwaarde per 31 dec 19	6.301.485

De opbrengst van de verkoop Essent is onder andere uitgezet in obligaties.

De obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde omdat ze aangehouden worden tot einde looptijd. Wat bij aankoop meer (of minder) wordt betaald wordt als agio (of disagio) geactiveerd en afgeschreven over de looptijd van de betreffende obligaties.

Materiële vaste activa

De Materiële vaste activa worden onderscheiden in:

- Materiële vaste activa: investeringen met economisch nut
- Materiële vaste activa: investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

De materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investeringen in mindering gebracht.

De materiële vaste activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs.

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Boekwaarde per 31 dec 18	Investering in 2019	Afschrijving in 2019	Bijdragen van derden direct gerelateerd	Bedragen in Boekwaarde per 31 dec
<i>Economisch nut</i>					
Bedrijfsgebouwen	63.616.894	343.509	5.531.673	0	58.428.7
Vervoermiddelen	0		0	0	
Machines, apparaten en installaties	4.493.972	2.445.735	757.772	0	6.181.9
Overige materiële vaste activa	14.954	0	14.954	0	
Gronden ontwikkelbedrijf*	1.038.356	27.120.495	0	0	28.158.8
*In mindering gebrachte voorziening					-17.007.5
Totaal economisch nut	69.164.175	29.909.739	6.304.399	0	75.761.9
<i>Maatschappelijk nut investeringen van vóór 2017</i>					
Grond, weg en waterbouwkundige werken	249.559.393		37.236.328	0	212.323.0
<i>Maatschappelijk nut nieuwe investeringen vanaf 2017</i>					
Grond, weg en waterbouwkundige werken	110.064.744	55.549.483	7.631.396	16.494.278	157.982.8
Totaal maatsch.nut	359.624.137	55.549.483	44.867.724	16.494.278	370.305.8
Totaal	428.788.312	85.459.222	51.172.123	16.494.278	446.067.8

Voor een gedetailleerd overzicht van de investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut wordt verwezen naar de bijlage 2 van de bijlagenbundel op blz 6.

*Op de boekwaarde van de gronden ontwikkelbedrijf is ultimo 2019 een voorziening van € 17.007.527 in mindering gebracht.

Voor een gedetailleerd overzicht van deze investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut wordt verwezen naar de bijlage 2 van de bijlagenbundel op blz 6. De specificatie van de investeringen 2019 is als volgt:

Investerings en desinvesteringen met economisch nut	€
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	
Provinciehuis	142.723
Renovatie Noordbrabants Museum	
Steunpunten	200.786
<i>Machines apparaten en installaties</i>	
Materieel provinciale wegen	154.378
ICT en automatisering	2.291.357
Gronden ontwikkelbedrijf	27.120.495
Totaal investeringen met economisch nut	29.909.739
<i>Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</i>	€
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
Wegeninvesteringen	54.542.282
N261	60.475
Komomleidingen	946.726
Tot.inv.openb.ruimte met mij nut	55.549.483
Tot. investeringen in materiële vaste activa	85.459.222

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

Het verloop van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde per 31 dec 18	Toename in 2019	Verminderings in 2019	Bedragen in € Boekwaarde per 31 dec 19
Kapitaalverstrekkings aan deelnemings	73.037.725	5.071.442	4.500.000	73.609.167
Afvoorziening deelnemings	-24.156.049		13.496.245	-10.659.804
	48.881.676			62.949.363

De kapitaalverstrekkings aan de deelnemings zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Uitzondering hierop zijn de deelnemings NV BNG, NV Waterschapsbank, Enexis Holding NV, Publiek belang elektriciteitsproductie NV, NV Brabant Water, NV Delta Nutsbedrijf, NV Eindhoven Airport, BV Agro& CO kapitaalfonds, BV TOM, CV TOM, OLSP vastgoed BV en GOB. De kapitaalverstrekking aan deze deelnemings is op € 0 gewaardeerd.

Een gedetailleerd overzicht van de deelnemingen is opgenomen in bijlage 3a.

De mutaties in 2019 hebben betrekking op de fusie tussen OLSP Vastgoed en Pivot Park Holding.

Daarnaast is de achtergestelde lening geheel omgezet in agio, waardoor er de financiële positie van OLSP is versterkt. De verlaging van de voorziening heeft met name betrekking op de afdekking van de risico's met betrekking van Ruimte voor Ruimte II CV. Die naar verwachting een positief resultaat gaat halen in 2032.

Uit 2019 is op de boekwaarde van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen een voorziening ad € 10.659.804 in mindering gebracht.

Verstrekte geldleningen

Een gedetailleerd totaaloverzicht van de door de provincie verstrekte geldleningen is opgenomen in bijlage 3b van de bijlagenbundel.

Leningen aan openbare lichamen

Het betreft leningen aan gemeenten en waterschappen in andere provincies, waar de provincie Noord-Brabant geen toezicht op houdt.

Het verloop van deze leningen is als volgt:

	Bedragen in €			
	Boekwaarde per 31 dec 18	Toename in 2019	Verminderings in 2019	Boekwaarde per 31 dec 19
Leningen aan openbare lichamen	1.343.888.682	10.395.599	32.351.116	1.321.933.166
Af voorziening *	-3.700.000			-3.700.000
	<u>1.340.188.682</u>			<u>1.318.233.166</u>

Gedurende 2019 heeft de provincie alleen leningen verstrekt aan gemeenten in Noord – Brabant ter uitoefening van de publieke taak voor € 10.395.599.

Op deze leningen is ultimo 2019 een voorziening van € 3.700.000 in mindering gebracht. Een specificatie is opgenomen in de bijlagenbundel op blz. 29 t/m 31.

Verstrekte leningen aan deelnemingen

Het verloop van de leningen aan deelnemingen is als volgt weer te geven:

	Bedragen in €				
	Boekwaarde per 31 dec 18	Toename in 2019	Verminderings in 2019	oninbaar	Boekwaarde per 31 dec 19
Leningen aan deelnemingen	376.146.795	11.053.005	122.442.141	3.000.000	261.757.659
Af voorziening *	-17.219.694				-6.561.394
	<u>358.927.101</u>				<u>255.196.264</u>

In 2019 heeft de provincie € 11.053.005 aan leningen verstrekt aan de deelnemingen van BOM spin-off-fonds, Pivotpark, Green Chemistry Campus, TOM via het ontwikkelbedrijf, High-Tech xl, Rockstart en Brabant Start up fonds.

Een specificatie van deze leningen is opgenomen in de bijlagenbundel op blz 27.

Op de leningen aan deelnemingen is ultimo 2019 in totaal een bedrag van € 7.214.189 in mindering gebracht omdat wordt ingeschat dat dit bedrag niet meer zal worden terugontvangen.

De verminderings ad € 122.442.141 betreffen de aflossingen op de leningen aan Vordering Enexis (€ 107,9 miljoen), Pivotpark (restant lening omgezet in agio), BOM-spin-off, NV Monumentenfonds,

Breedbandfonds en aan deelnemingen ontwikkelbedrijf, zoals Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij (TOM) en Businesspark Aviolanda.

In 2015 heeft de provincie hybride leningen verstrekt aan de NWB Bank (€ 50 miljoen) en aan de BNG Bank (€ 100 miljoen). Door het hybride karakter dragen deze leningen bij aan het risicodragend vermogen van deze banken. De NWB Bank en de BNG Bank moesten daartoe overgaan vanwege aangekondigde aanscherping van de vermogensseisen voor banken door de toezichthouder Europese Centrale Bank. De NWB Bank en de BNG Bank hebben een belangrijke rol in de financiering van de publieke sector in Nederland. Vandaar dat Provinciale Staten hebben ingestemd met deze leningen. Ook andere provincies en gemeenten hebben deelgenomen in deze leningen. De provincie Noord-Brabant is aandeelhouder van beide banken.

In 2016 heeft de provincie in aanvulling op de twee leningen nog een volgende hybride lening verstrekt aan de BNG Bank van € 49,8 miljoen. Bij deze lening hebben Provinciale Staten eveneens expliciete instemming gegeven.

De hybride leningen zijn perpetuele leningen en kennen een relatief hoge rentevergoeding.

De belangrijkste risico's van deze hybride leningen zijn de eeuwigdurende looptijd, de achterstelling ten opzichte van andere leningen, de verplichting dat de beide banken op de hoofdsom naar rato zullen afschrijven als de kern-kapitaal ratio onder de 5,125% solvabiliteit zakt (72,5% voor de NWB Bank en 38% voor de BNG Bank ultimo 2018), een kans op afschrijving op last van de toezichthouder met overeenkomstig lagere rentebetalingen tot gevolg.

De NWB Bank heeft als leningnemer het recht om de lening op de eerste renteherzieningsdatum na tien jaar af te lossen tegen nominale waarde. Tot dat moment is sprake van een niet-beursgenoteerde onderhandse lening met een beperkte handelbaarheid die tegen nominale waarde wordt gewaardeerd op onze balans.

BNG Bank heeft als leningnemer het recht om beide leningen op de eerste renteherzieningsdatum na 5,5 jaar af te lossen tegen de nominale waarde. Indien de bank niet aflost hebben de leninggevers dan als alternatief de mogelijkheid om een beursnotering voor de leningen aan te vragen. Tot dat moment is ook bij deze leningen sprake van niet-beursgenoteerde onderhandse leningen met een beperkte handelbaarheid die tegen nominale waarde worden gewaardeerd op onze balans.

Leningen aan overige verbonden partijen

Het verloop van deze leningen is als volgt:

	Boekwaarde per 31 dec 18	Toename in 2019	Verminderings in 2019	oninbaar	Bedragen in € Boekwaarde per 31 dec 19
Leningen aan overige verbonden partijen	84.666.370	21.000.000	173.534	15.208	105.477.628
Af voorziening *	-6.426.426				0
	<u>78.239.944</u>				<u>105.477.628</u>

De toename van de verstrekte geldleningen ad € 21.000.000 betreft de leningen aan het Energiefonds en het Innovatiefonds. De verminderings betreffen de aflossingen op de Biobased lening PWP water en de lening ten behoeve van Bio-Connection.

Een specificatie van deze verstrekte leningen is opgenomen in de bijlagenbundel op blz. 27.

Overige verstrekte langlopende leningen

Het verloop van deze leningen is als volgt:

	Boekwaarde per 31 dec 18	Verstrekt in 2019	aflossing in in 2019	oninbaar	Bedragen in € Boekwaarde per 31 dec 19
Overige langlopende leningen	113.376.054	19.265.375	7.268.178	674.833	124.698.419
Af voorziening *	-3.414.120				-2.836.287
	<u>109.961.934</u>				<u>121.862.131</u>

Door de provincie is in 2019 voor € 19.265.375 aan overige leningen verstrekt aan diverse partijen, o.a. € 10.112.830 aan het ministerie van defensie (maximaal € 22 miljoen, excl. Rente) voor het motorenonderhoud van de F35 op Logistiekcentrum Woensdrecht (LCW). Op de leningen is ultimo 2019 € 7.268.178 afgelost en een bedrag van € 674.833 is als oninbaar beschouwd, veelal als gevolg van een faillissement. Daarnaast is een voorziening tot bedrag van € 2.836.287 in mindering gebracht, omdat wordt ingeschat dat de kans groot is dat dit bedrag niet of deels niet wordt terugbetaald.

Uitzettingen in de Rijks schatkist met een rentetypische looptijd >=1 jaar

In 2013 heeft de provincie in het kader van partieel schatkistbankieren € 340.700.000 uitgezet bij de het ministerie van Financiën met looptijden tussen 11 en 16 jaar volgens onderstaande tabel. Deze uitzettingen zijn in onderstaande tabel gespecificeerd en zijn in 2019 niet gewijzigd

Bedrag x € 1 miljoen	vervaldatum	Rente
100,0	7-8-2024	2,15%
25,0	7-8-2025	2,22%
21,0	7-8-2026	2,28%
21,2	9-8-2027	2,34%
54,0	4-10-2028	2,60%
119,5	4-10-2029	2,63%
<u>340,7</u>		

Overige specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd >=1 jaar

	Bedragen in €		
Omschrijving	Boekwaarde per 31 dec 18	Vermeerderingen/ verminderingen in het dienstjaar	Boekwaarde per 31 dec 19
Stand obligaties	1.123.594.000	-681.004.000	442.590.000
Zerobond	2.065.215	0	2.065.215
Participaties	1.765.517	-1.330.517	435.000
PPS-A59 - financiering beschikbaarheid	14.316.552	-7.032.677	7.283.875
	<u>1.141.741.284</u>	<u>-689.367.194</u>	<u>452.374.090</u>

Het grootste deel van de uitzettingen met een looptijd groter of gelijk aan 1 jaar betreft uitzettingen uit de verkoopopbrengst van Essent.

Het gaat hierbij om obligaties die bij aankoop voldoen aan de volgende criteria:

1. gerenommeerde financiële instellingen binnen de EER (Europese Economische Ruimte) met minimaal een AA-minus rating waarvan het land minimaal een AA rating heeft;
2. Europese centrale overheden binnen de EER (staatspapier) met minimaal een AA-minus rating;
3. financiële instellingen binnen het EURO gebied waarvoor overheden binnen de EER een staatsgarantie hebben afgegeven waardoor de rating minimaal AA-minus bedraagt;
4. leningen met extra zekerheid (covered bonds) met minimaal een AA-minus rating van financiële instellingen binnen landen in de EER met minimaal een AA rating;
5. alle stukken genoteerd in euro.

In 2019 zijn er obligaties verkocht (€ 853 miljoen) en aangekocht (€ 172 miljoen) binnen de wettelijke toegestane regels (geen looptijdverlenging), zodat er extra rendement wordt gerealiseerd via boekwinsten en rente-inkomsten. Het effect daarvan was per saldo € 11,5 miljoen positief over de periode 2019 t/m 2028.

De verdeling van de obligaties over de landen en financiële instellingen is :

Debiteur	€	percentage
Nordea Bank (Zweden)	97.200.000	21,96%
Rabobank (Nederland)	94.190.000	21,28%
Pohjola Bank (Finland)	52.000.000	11,75%
Allianz (Duitsland)	50.900.000	11,50%
HSBC (Verenigd Koninkrijk)	46.400.000	10,48%
Svenska handelsbanken (zweden)	40.000.000	9,04%
Swedbank (Zweden)	18.000.000	4,07%
Compagnie de Financement Foncier (Frankrijk)	16.400.000	3,71%
DNB Bank ASA (Noorwegen)	12.500.000	2,82%
Dexia (België)	10.000.000	2,26%
Bank Nederlandse gemeenten (Nederland)	5.000.000	1,13%
	442.590.000	100,00%

Alle uitzettingen voldoen aan de voorwaarden (ratingeisen) zoals hiervoor geformuleerd.

Het totaal van deze uitzettingen is verdeeld over twee portefeuilles, te weten: de immunisatieportefeuille met een nominale waarde van € 352.065.000 (ultimo 2018: € 952.784.000) en de investeringsagenda-portefeuille met een nominale waarde van € 90.525.000 (was eind 2018: € 180.810.000).

Het gemiddelde rendement van de obligatieportefeuilles bedroeg in 2019 voor de immunisatieportefeuille: 6,68% (2018: 5,05%) en voor de investeringsagendaportefeuille: 1,56% (2018: 2,44%).

b Oikocredit

Verder bestaan de uitzettingen nog uit de participatie oikocredit ad € 435.000 en de bijbehorende Zerobond ad€ 2.065.215. Deze uitzettingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en samen vormen ze het nominaal bedrag van de zerobond.

c Beschikbaarheid A59

Voor de beschikbaarheid van de A-59 heeft de provincie € 7.283.875 als financieel vast actief op de balans opgenomen.

Overige financiële vaste activa

Sloopvergoedingen	Bedragen in €	
	per 31 dec 18	per 31 dec 19
Sloopvergoedingen beëindiging veehouderijen	55.081.682	51.115.456
Vorderingen Ruimte voor Ruimte	30.314.390	30.051.711
Totaal Sloopvergoedingen	85.396.072	81.167.167

De sloopvergoedingen in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijen tweede tranche worden tot de financiële vaste activa gerekend.

In 2019 zijn 119 titels verkocht, wat tot een inkomst heeft geleid van € 9,1 miljoen. Aan gemeenten is € 5,4 miljoen afgedragen. Daarnaast zijn er nog inkomsten (borgstellingsprovisie) en uitgaven en inkomsten geweest in het kader van de sanering MOB complexen. Per saldo bedraagt de afname € 4,2 miljoen. Daarnaast is besloten dat in het kader van de Ruimte voor Ruimte regeling verbreed via de Vervolgsamenwerkingsovereenkomst (SOK2) 600 kavels zullen worden ontwikkeld om de kosten terug te verdienen voor:

Sloopvergoedingen	Bedragen in €	
	per 31 dec 18	per 31 dec 19
Sanering voormalige MOB-complexen ¹ (max. € 22,5 mln)	12.359.153	12.096.474
Sloop SOBB ² (max. € 9 mln.)	4.512.591	4.512.591
Sanering glastuinbouwbedrijven (max. € 13,0 mln)	10.609.655	10.609.655
Verplaatsing en sloopkosten Kuipers Kip	2.832.993	2.832.993
Totaal Sloopvergoedingen	30.314.392	30.051.713

¹ MOB = Militair mobilisatie complex

² SOBB = Sloop overtollige bebouwing buitengebied

Het risico van het mogelijk niet terugverdienen van de sloopvergoedingen als volgt te formuleren:

Vanaf 2016 is de provincie 100% aandeelhouder van Ruimte voor Ruimte Beheer BV. Er is een nieuwe businesscase voor de jaren 2016 t/m 2031 opgesteld. Op basis van de laatste GREX (2019Q4) is het verwachte positieve resultaat € 5,9 miljoen in 2032. Dat betekent dat alle sloopvergoedingen worden terugverdiend, al het geïnvesteerde kapitaal plus € 5,9 miljoen.

Voor het dekken van eventuele risico's die wij nu nog niet kunnen voorzien is in de risicoreserve een bedrag van € 5 miljoen beschikbaar.

Vlottende activa

Voorraden

De voorraden zijn als volgt te specificeren:

Grond en hulpstoffen natuurgronden

Dit betreft de voorraad gronden EHS en Lente-akkoordprojecten ad € 66.542.002.

Onderhanden werk

De voorraden onderhanden werk vallen uiteen in bouwgronden in exploitatie en overige.

Van de voorraad onderhanden werk-Bouwgronden in exploitatie kan het volgende verloop-overzicht worden gegeven:

Complexnaam	Boekwaarde per 1-1-2019	Voorziening per 1-1-2019	Vormin- dering	Boekwaarde per 31-12-2019	Voorziening per 31-12-2019	Balanawaarde per 31-12-2019	Nag te maken kosten	Nag te realiseren opbrengsten	Gesamd resultaat nominaal	Gesamd reële waarde
Ruimte voor Ruimte										
Heeswijk-Dinther, project loobroek	2.28.663	4.551		233.214		233.214	0	835.673	602.459	602.459
Aarle Ristel, Opstal 6	6.59.967	1.081	10.389	650.659		650.659		650.659	0	0
Ulicoten, Dorpsstraat 4 en 7	1.121.538	797		1.122.335		1.122.335	476.188	1.598.523	0	0
Tilburg, Oostkamer	9.883.395	6.804	5.558.221	4.331.978		4.331.978	17.600	4.349.578	0	0
Box, De Ruiting 2	363.303	100.974		464.277		464.277		464.277	0	0
Cultuurhistorisch Erfgoed										
Raasdalen, Klooster Mariadal	5.498.498	188.951	5.687.449	0		0			0	0
Geertswijdenberg, Dongesentrale	0	3.416	3.095	321		321	869.679	870.000	0	0
Claarwijk, KVL (leerfabriek)	3.710.898	166.650	3.877.548	0		0			0	0
Donges, Moederhuis Franciscanessen	1.854.069	126.716	781.468	1.199.317		1.199.317	48.905	1.248.222	0	0
Voghel, CHVierman	2.623.376	1.710		2.625.086		2.625.086		2.625.086	0	0
Ola, Bergse fabriek	0	100.000	100.000	0		0			0	0
Bedrijfventures										
Zevenbergen, Caldic	9.454.744	22.821	11.249	9.466.316		9.466.316		9.466.316	0	0
Moerdijk, Logistiek Park Moerdijk (LP)	20.906.196	282.428		20.788.624		20.788.624	17.168.382	37.937.006	0	0
	55.904.647	1.006.899	16.029.419	40.882.127		40.882.127	18.560.754	60.045.340	602.459	602.459

Onderhanden werk overige

De post onderhanden werk overige, ad € 10.398.942 betreft:

- de projecten die in het kader van de gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat worden aangepakt ad € 5.432.376;
- en onderhanden werk van het ontwikkelbedrijf ad € 4.966.566.

Gereed product en handelsgoederen

De voorraden gereed product en handelsgoederen zijn te specificeren als:

	Bedragen in €	
	per 31 dec 18	per 31 dec 19
Voorraad handelsgoederen ontwikkelbedrijf	6.459.005	5.458.466
Grondbank De Beerze/de Pielis	1.041.271	1.041.271
Grondbank De Kempen	5.916.544	5.077.148
Voorraad gronden VIV	29.141	0
	13.445.961	11.576.885

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De voorziening wordt op peil gehouden door een jaarlijkse schatting van oninbaarheid.

Vorderingen op openbare lichamen	Bedragen in €	
	per 31 dec 18	per 31 dec 19
BTW	34.568.381	46.799.855
Debiteuren openbare lichamen	3.496.585	3.264.751
Totaal vorderingen openbare lichamen	38.064.966	50.064.606

	Bedragen in €	
	per 31 dec 18	per 31 dec 19
Rekening courant verhouding met het Rijk		
Rekening courant verhouding met het Rijk	377.289.459	1.122.444.521
Totaal rekening courant verhouding met het Rijk	377.289.459	1.122.444.521

	Bedragen in €	
	per 31 dec 18	per 31 dec 19
Rekening courant verhoudingen met niet-financiële instellingen		
Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	3.944	3.944
Tot.rekening courant verhoudingen niet-financiële instellingen	3.944	3.944

	Bedragen in €	
	per 31 dec 18	per 31 dec 19
Overige vorderingen		
Debiteuren algemeen	7.951.018	12.461.535
Voorziening dubieuze debiteuren	-1.042.961	-975.254
Vooruitgeboekte debiteuren	-79.167	-71.770
Totaal overige vorderingen	6.828.890	11.414.511

Voor oninbaarheid van debiteuren is ultimo 2019 een voorziening getroffen van € 975.254.

Liquide middelen

De kas en bank-saldi worden tegen nominale waarde op de balans opgenomen.

	Bedragen in €	
	per 31 dec 18	per 31 dec 19
Liquide middelen		
	64.953	51.472
Totaal liquide middelen	64.953	51.472

Overlopende activa

De overlopende activa zijn onder te verdelen naar:

	Bedragen in €	
	per 31 dec 18	per 31 dec 19
Overlopende activa		
- Europese overheidslichamen	48.616.685	54.036.256
- Rijk	45.301.830	32.970.734
- Overige Nederlandse overheidslichamen	21.783.774	4.105.521
- Overige overlopende activa	22.904.461	43.943.075
Totaal overlopende activa	138.606.749	135.055.586

Het verloop van de nog te ontvangen bedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen is gespecificeerd opgenomen in de bijlage 5a in de bijlagenbundel op blz 41.

Buiten de balansstelling is aan de activa-zijde het bedrag van het toekomstig recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 opgenomen tot een bedrag van € 0.

PASSIVA

Dit betreft

- vaste passiva
- vlottende passiva

Vaste passiva

Dit betreft

- Eigen vermogen
- Voorzieningen
- Vaste schulden

Eigen vermogen

Tot het eigen vermogen worden gerekend de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het saldo van de jaarrekening. Het verloop van het eigen vermogen in 2019 is als volgt:

	Bedragen in €			
	Saldo per 31 dec 18	Toevoeging in 2019	Onttrekking in 2019	Saldo per per 31 dec 19
Algemene reserve	254.494.431	149.863.461	143.193.302	282.639.871
Saldo jaarrekening 2018*	21.475.281			
Totaal algemene reserve	275.969.712	149.863.461	143.193.302	282.639.871
Bestemmingsreserve Essent	2.776.685.181	120.509.794	133.614.800	2.763.580.175
Overige bestemmingsreserves	588.904.193	346.919.396	235.796.549	700.027.040
Tot. overige bestemmingsreserves	588.904.193	346.919.396	235.796.549	700.027.040
Totaal algemeen reserves	3.641.559.085	617.292.651	512.604.651	3.746.247.085
Saldo jaarrekening 2019**				36.652.394

Saldo jaarrekening 2018*

Het saldo van de jaarrekening 2018 is na de vaststelling van de jaarstukken 2018 door PS in mei 2019 toegevoegd aan de algemene reserve. Het saldo van de algemene reserve per 31 dec 2018 ad € 275.969.712 betreft de som van de in de jaarrekening 2018 gepresenteerde waarde van de algemene reserve per 31 december 2018 ad € 254.494.441 en het rekeningresultaat 2018 ad € 21.475.271.

Saldo jaarrekening 2019**

Over de bestemming van het batig saldo van de jaarrekening 2019 ad € 36,7 miljoen besluiten PS bij het statenvoorstel tot vaststelling van de jaarstukken 2019.

Algemene reserve

De algemene reserve is opgedeeld in een aantal compartimenten, waarvan het verloop hieronder is weergegeven:

Algemene Reserve	per 31 dec 18	Bedragen in €		
		toevoegingen	onttrekkingen	per 31 dec 19
		in 2019	in 2019	
- overheveling	-3.128.647	3.203.647	0	75.000
- doorgeschoven ruimte	151.836.043	124.700.725	133.893.244	142.643.524
- voorfinanciering	-1.500.000	1.500.000	0	0
- Risicoreserve	117.500.984	20.459.089	5.985.004	131.975.070
- BA middelen 2015-2019	11.261.331	0	3.315.054	7.946.277
	275.969.711	149.863.461	143.193.302	282.639.871

Component overhevelingen

De algemene reserve fungeert als "tijdelijke stalling" voor het conform besluitvorming overhevelen van middelen tussen de verschillende jaren.

Onderdeel doorgeschoven ruimte

Op basis van besluitvorming van PS is de extra begrotingsruimte tijdelijk in de algemene reserve gestald om die in de komende jaren weer in de begroting te kunnen inzetten.

Component voorfinanciering

De component voorfinanciering van de algemene reserve omvat de middelen van activiteiten op de meerjarenbegroting die in de tijd naar voren zijn gehaald. Met het naar voren halen in de tijd ontstaat in een later jaar ruimte op de begroting. Deze ruimte wordt gebruikt om de tijdelijke voorfinanciering via de Algemene Reserve te compenseren. De mutaties in de reserve betreffen de voorgefinancierde middelen voor de omgevingsdiensten en de verplaatsing intensieve veehouderij.

Component risicoreserve

Bij de Voorjaarsnota 2004 is door Provinciale Staten de risicoreserve ingesteld om de beleidsrisico's (de risico's die uitdrukkelijk zijn aanvaard als consequenties van bepaald functioneel beleid en die in de toekomst kunnen leiden tot extra budgettaire beslag) af te dekken. Een nadere toelichting op de risico's die via de risicoreserve worden afgedekt is opgenomen in paragraaf 4 weerstandsvermogen en risicobeheersing in de jaarstukken.

Component Bestuursakkoordmiddelen

Voor de afwikkeling van het "oude bestuursakkoord" is binnen de algemene reserve een afzonderlijke component opgenomen.

Bestemmingsreserve Essent

In deze reserve die is gevormd uit de opbrengst van de verkoop aandelen Essent is in vier componenten opgedeeld.

Algemene Reserve	per 31 dec 18	Bedragen in €		
		toevoegingen	onttrekkingen	per 31 dec 19
		in 2019	in 2019	
- Immunisatieportefeuille	2.342.387.197	5.330.296	5.330.296	2.342.387.197
- Investeringsagenda	473.737.086	48.687.357	90.668.530	431.755.913
- Dividend- en rentereserve	315.242.267	36.492.141	37.615.974	314.118.434
- Balansverkorting	-354.681.369	30.000.000	0	-324.681.369
	2.776.685.181	120.509.794	133.614.800	2.763.580.175

Component Immunisatieportefeuille

Deze component heeft tot doel om een zeker rendement te genereren, door het jaarlijks ontvangen van een vast rendement, ter compensatie van de wegvallende dividendstromen van Essent. (zie ook de paragraaf Treasury)

Reserve Essent component Immunisatieportefeuille	Bedragen in €	
	Saldo per 31 dec 18	Saldo per 31 dec 19
Nominale waarde	942.784.000	352.065.000
Agio/disagio saldo	25.521.950	4.431.362
<i>Boekwaarde beleggingen</i>	<i>968.305.950</i>	<i>356.496.362</i>
Bruglening Enexis	107.898.628	0
Langlopend via deposito's schatkist*	340.700.000	340.700.000
Uitzettingen kortlopend schatkist		297.681.156
Langlopende leningen aan decentrale overheden	1.305.759.071	1.274.385.396
Leningen in het kader van publieke taak	274.995.172	282.033.866
Gefinancierd uit overtollige middelen	-655.271.625	-208.909.583
	2.342.387.196	2.342.387.197

*) In totaal is € 340.700.000 uitgezet in langlopende deposito's bij de schatkist.

Component Investeringsagenda

Deze component staat ten dienste van de investeringsstrategie van de Agenda van Brabant en moet op de juiste momenten de middelen genereren voor de uitvoering van de geplande investeringen (zie ook paragraaf Treasury).

Reserve Essent component investeringsagenda	Bedragen in €	
	Saldo per 31 dec 18	Saldo per 31 dec 19
Nominale waarde	180.810.000	90.525.000
Agio/disagio saldo	4.025.391	1.903.350
<i>Boekwaarde beleggingen</i>	<i>184.835.391</i>	<i>92.428.350</i>
Belegd in deposito's		
Via rekening courant	125.075.725	163.576.360
Via leningen (o.a. fondsen) en in grond	163.825.970	175.751.203
	473.737.086	431.755.913

Component dividend en rentereserve

Deze component heeft tot doel om de reële waarde van de immunisatieportefeuille op peil te kunnen houden en éénmalige tegenvallers op te kunnen vangen.

Component Balansverkorting

Provinciale Staten hebben bij de Voorjaarsnota 2010 besloten tot afwaardering van de geactiveerde investeringsbijdragen aan derden (waar geen provinciaal bezit tegenover staat, zie ook Voorjaarsnota 2010 blz 25/26). Hiervoor is een deel van de opbrengst verkoop Essent aangewend.

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de algemene reserve en de bestemmingsreserves van de provincie is opgenomen in de bijlage 4 van de bijlagenbundel op blz 37.

Rekeningresultaat

De jaarrekening 2019 sluit met een batig saldo van € 36,7 miljoen na verwerking van de hierboven (in de tabel van het eigen vermogen) vermelde stortingen en onttrekkingen.

De jaarrekening 2018 sloot met een batig saldo van € 21,5 miljoen, dat conform de bestendige gedragslijn is toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn met uitzondering van de voorziening APPA en de risicovoorziening algemeen, gewaardeerd op het nominale bedrag van de daaraan ten grondslag liggende verplichtingen c.q. de voorziene verliezen.

De voorziening APPA en risicovoorziening algemeen zijn opgenomen tegen contante waarde.

Van de voorzieningen is het verloop als volgt weer te geven.

	Saldo	Toevoeging	Vrijval	Onttrekking	Bedragen in €
	per 31 dec 18	in 2019	in 2019	in 2019	Saldo per per 31 dec 19
Voorzieningen	50.816.136	7.638.075	1.200.000	4.100.812	53.153.399

De vrijval heeft betrekking op de voorziening nazorg stortplaatsen. De provincie staat garant voor een eventueel negatieve equalisatiereserve bij de gesloten stortplaatsen, maar van een negatieve reserve is voor 2019 geen sprake.

N.B. Een aantal voorzieningen is rechtstreeks in mindering gebracht op de activa.

Het verloop hiervan is als volgt weer te geven:

	Saldo	Toevoeging	Vrijval	Onttrekking	Bedragen in €
	per 31 dec 18	in 2019	in 2019	in 2019	Saldo per per 31 dec 19
Voorzieningen	78.038.253	9.996.595	9.790.414	33.026.679	45.217.755

De vrijval betreft:

Voorziening grondexploitatie	238.745
Voorziening leningen aan deelnemingen	3.140.451
Voorziening Leningen overig verbonden partijen	6.411.218
	<u>9.790.414</u>

In het kader van de transactie met RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties gegeven aan RWE. Het overgrote deel van deze garanties is door de verkopende aandeelhouders op het moment van verkoop van Essent aan RWE overgedragen aan Verkoop Vennootschap BV, die vanaf het moment van oprichting dus ook aansprakelijk is mochten één of meer van deze garanties worden ingeroepen. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een aparte bankrekening zal worden aangehouden (in jargon: in escrow zal worden gestort). Buiten het bedrag dat in escrow zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet verder aansprakelijk. Het provinciaal aandeel is als onderdeel van de verkoopopbrengst Essent in de voorziening Escrow gestort. In de balans van de provincie is de voorziening gesaldeerd met de vordering op de Verkoop Vennootschap BV. Ultimo 2019 resteert nog € 3.477.488 in deze voorziening.

Voorts bedragen de voorzieningen op de door provincie verstrekte geldleningen ultimo 2019 een bedrag van € 13.097.682 en is voor kapitaalverstrekking aan deelnemingen een voorziening opgenomen van € 10.659.804.

Voor dubieuze debiteuren is ultimo 2019 een bedrag van € 975.254 opgenomen.

Op de geactiveerde gronden ontwikkelbedrijf is een voorziening van € 17.007.527 in mindering gebracht.

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de voorzieningen van de provincie is opgenomen in de bijlage 5 van de bijlagenbundel op blz 40.

Vaste schulden

De vaste schulden, schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de aflossingen.

	Saldo	Vermeerdering	Aflossingen	Bedragen in € Saldo
	per 31 dec 18	in 2019	in 2019	per 31 dec 19
Onderhandse leningen van				
PPS-A59	14.316.552	0	7.032.677	7.283.875
BOM-lening*	2.566.666	0	0	2.566.666
Totaal	16.883.218	0	7.032.677	9.850.541

*Betreft een schuldrelatie met het ministerie van Economische Zaken.

De totale rentelast voor de vaste schulden in 2019 bedraagt € 411.581.

Een gedetailleerd overzicht van de vaste schulden is opgenomen in de bijlage 6 van de bijlagenbundel blz 43.

Vlottende passiva

Netto-vlottende schuld met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De netto vlottende schulden zijn onder te verdelen in:

	Bedragen in € per 31 dec 18	per 31 dec 19
Vlottende schulden		
Banksaldi	0	0
Crediteuren	135.085.896	142.749.359
Tegoed nazorgfonds inzake schatkistbankieren	40.563.203	988.542
Tegoed BOM holding inzake schatkistbankieren	51.000.000	36.150.000
Overige vlottende schulden	1.059	1.195
Totaal vlottende schulden	226.650.158	179.889.097

Crediteuren

Het crediteurensaldo ultimo 2019 bedroeg € 142.749.359 en is daarmee hoger dan eind 2018. Het relatief groot aandeel van niet jaarlijks terugkerende incidentele posten (o.a. projectsubsidies) met wisselende betaalmomenten kan leiden tot grote fluctuaties in crediteurbalans-standen.

Overlopende passiva

Bedragen in €		
Overlopende passiva	per 31 dec 18	per 31 dec 19
Vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen		
- Europese overheidslichamen	8.414.901	8.215.505
- Rijk	40.941.072	1.323.070
- Overige Nederlandse overheidslichamen	220.651	92.465
Subtotaal vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen	49.576.624	9.631.040
 Nog te betalen subsidies	 458.816.305	 417.367.526
 Overige overlopende passiva		
- Afdrachten salarissen	5.081.938	5.204.647
- Nog te betalen / vooruitontvangen	197.646.486	180.767.480
Subtotaal overige overlopende passiva	202.728.424	185.972.126
 Totaal generaal overlopende passiva	 711.121.353	 612.970.693

Een specificatie van de vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen is opgenomen in bijlage 5a van de bijlagenbundel op blz 42.

Nog te betalen subsidies

De post overlopende nog te betalen subsidies per ultimo boekjaar is gebaseerd op de voorlopige subsidietoekenningen.

De lasten als gevolg van voorlopige subsidie toekenningen worden genomen op het moment van het beschikken (afgeven van de beschikking), tenzij:

- De hoogte van de subsidie expliciet is verbonden aan de te leveren prestaties (p x q subsidies), voorbeeld hiervan is een vast bedrag aan subsidie per aangelegd bushokje;
- De subsidie op basis van de subsidiebeschikking expliciet toe te rekenen is aan volgende begrotingsjaren (bijvoorbeeld (1) een subsidie toegekend in 2019, maar voor exploitatiejaar 2020, (2) een toekenning van een beschikking voor een project in 2018, maar in de beschikking wordt expliciet aangegeven dat het project uitgevoerd zal worden in 2019);
- Op basis van het subsidieproces de indruk bestaat dat de start van het project expliciet is gepland in een ander boekjaar (bijvoorbeeld het eind december nog toekennen van subsidies). Bij de start van een project kan hierbij ook gedacht worden aan voorbereidingswerkzaamheden, zoals opmaken van bestek, tekeningen e.d.
- Per balansdatum reeds een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van de eventueel terug te vorderen subsidie (dit corrigeren op de last). Dan wordt een vordering te opgenomen in de jaarverslaggeving (inclusief correctie op de lasten) indien op een betrouwbare wijze kan worden ingeschat welk deel van de toegekende subsidies zal worden ingetrokken dan wel lager zal worden vastgesteld. Indien blijkt dat dit bijvoorbeeld op basis van de afgelopen jaren geen constant beeld oplevert en derhalve geen betrouwbare inschatting gemaakt kan worden, dan wordt de vordering uit voorzichtigheid nog niet verantwoord.

Als gevolg van deze verantwoordingssystematiek bestaat er op balansdatum derhalve een onzekerheid ten aanzien van de exacte hoogte van de nog te betalen subsidies en de subsidies die 100% worden bevoorschot.

Het verloop van de nog te betalen subsidies kan als volgt worden gespecificeerd:

Verloop Nog te betalen Subsidies (overlopende passiva)

overlopende passiva

Productgroep	Omschrijving	Saldo per 31-12-2018	Vermeerderingen	Verminderings	Saldo per 31-12-2019
0101	Provinciebestuur	3.992	1.350.000	1.350.000	3.992
0102	Bestuurlijke samenwerking	0	21.600	21.600	0
0201	Ruimtelijke ontwikkeling van het mozaïk	10.025.748	4.190.086	7.774.371	6.441.462
0202	Agrofood 2020; Brabant Quality	7.956.081	3.058.846	5.039.955	5.974.972
0301	Water	14.460.922	19.752.886	13.851.824	20.361.984
0302	Milieu	19.017.133	2.913.752	1.778.142	20.152.743
0303	Natuur en landschap	77.902.588	42.613.045	33.812.088	86.703.545
0304	Groen Ontwikkelfonds Brabant	176.365.830	455.588	22.512.331	154.309.087
0401	Algemeen economisch beleid	3.487.576	9.002.762	6.367.984	6.122.353
0402	Economisch programma Brabant	16.618.429	12.133.497	13.303.522	15.448.404
0404	Duurzame energie en energietransitie	2.601.763	7.038.168	5.130.303	4.509.628
0501	Basis op orde	1.106.390	4.805.235	4.868.310	1.043.315
0502	(Regionale) ontwikkelagenda's	80.773.058	20.547.327	36.583.011	64.737.373
0503	Strategische agenda	21.139.650	15.878.728	12.926.275	24.092.103
0601	Cultuur	22.560.991	1.214.109	22.818.469	956.631
0602	Erfgoed	4.426.518	15.590.509	14.480.258	5.536.769
0603	Sociale Veerkracht	15.881	2.443.416	1.609.696	849.601
0604	Sport	353.756	559.261	789.453	123.564
Totaal Nog te betalen subsidies (overlopende passiva)		458.816.305	163.568.814	205.017.593	417.367.526

Verleende garanties en waarborgen

Buiten de balanstelling zijn aan de passiva-zijn de bedragen aan borgstellingen en garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen opgenomen waarvan de specificatie als volgt is weer te geven:

	per 31-12-2019	per 31-12-2018
Gemeenschappelijk gewaarborgd	5.830.037	7.009.037
Overige garantieverplichtingen	82.834.258	116.494.466
	88.664.295	123.503.503

De gewaarborgde geldleningen, de gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen en de afgegeven garanties zijn gespecificeerd opgenomen in de bijlagen 7a en 7b.

Gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen groenfonds (bijlage 7a)

De provincie heeft een doorbetalingsverplichting van rente en aflossingsbedragen van leningen aan het Nationaal Groenfonds. Deze leningen zijn in 1999 tot stand gekomen door een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van natuurontwikkeling. De provincie Noord-Brabant heeft op 31 december 2019 een restschuld van € 5.830.037. Tot en met 2023 dient de provincie jaarlijks € 1,5 miljoen aan rente en aflossing te betalen waarvoor ze in het provinciefonds volledig wordt gecompenseerd. Vanwege de financieringsconstructie is de resterende schuld niet opgenomen als langlopende schuld in de balans.

Overige garanties (bijlage 7c)

De provincie heeft voorts garanties verstrekt aan Havenschap Moerdijk, voor de woningbouw, BNG bank, TOM, het Nationaal groenfonds, IPO/BNG, Federatie Nederlandse Vakbeweging, Energiefonds Brabant

BV, gemeenten Cuijk, Mook en Middelaar, Lightyear, Participatiefonds Wind A16 BV en de gemeente Breda. Deze maximaal in te roepen garanties belopen een totaal van € 82,8 miljoen.

Een specificatie van de mutaties in de garantieverplichtingen aan instellingen in 2019 is onderstaand opgenomen:

Mutaties garantieverplichtingen	bedragen in €	
	jaarrek.2018	jaarrek.2019
Overige garantieverplichtingen ultimo 2018	116.494.466	
<u>Vervallen garantieverplichtingen</u>		
Restant garanties stimulering woningbouw		-3.817.122
Lagere garantie IPO-BNG		-60.000
CBRE		-300.000
Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen		-1.248.561
Heliox Solar		-1.000.000
Stichting Midpoint Brabant		-739.855
gemeente Deurne		-28.938.794
gemeente 's-Hertogenbosch		-381.784
 Nieuwe garantieverplichtingen		
gemeente zundert		1.500.000
participatiefonds wind A16		1.100.000
gemeente Breda projectleider wind a16		225.908
 Totaal overige garantieverplichtingen 2019		<u>82.834.258</u>